

Utbildningsdepartementet

Yttrande över promemoria Etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning

FN:s barnkonvention omfattar barnets rätt till en allsidig utbildning liksom rätten till religiös och kulturell identitet. Skolmiljön bör enligt konventionen återspegla en anda av förståelse, fred, tolerans och jämlikhet mellan könen samt vänskap mellan alla folk, etniska, nationella och religiösa grupper och personer som tillhör ett urfolk, och utbildningen ska syfta till att förbereda barnet för ett ansvarsfullt liv i ett fritt samhälle i denna anda. Utbildningen ska även syfta till att utveckla respekt för barnets föräldrar, för barnets egna kulturella identitet, språk och värden, för bosättningslandets och för ursprungslandets nationella värden och för kulturer som skiljer sig från barnets egen.

Barnkonventionen lämnar utrymme för föräldraansvaret i frågor om konfessionella inslag i skolväsendet. Enligt barnkonventionen har barnet rätt till religionsfrihet och föräldrar har rätt att ge barnet vägledning i enlighet med barnets fortlöpande utveckling när barnet utövar rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Föräldrarnas vägledning ska utövas i överensstämmelse med hela konventionen, vilket bland annat innebär att barns rätt att komma till tals ska respekteras. Konventionen stödjer barnets rätt att anta och utöva föräldrarnas religion. Barn i etniska, religiösa eller språkliga minoriteter ska inte förvägras rätten att tillsammans med andra i denna grupp ha sitt eget kulturliv, bekänna sig till och utöva sin egen religion eller använda sitt eget språk.

Barnet har enligt barnkonventionen också en självständig religionsfrihet som inte automatiskt hänger ihop med föräldrarnas religion. Barnets rätt till en självständig religionsfrihet är uttalad vad gäller den negativa religionsfriheten, det vill säga rätten till frihet från religion och rätten att inte ha någon religion. Det innebär enligt FN:s barnrättskommitté att barnet har en långtgående rätt till befrielse från att delta i konfessionella inslag i skolan. Enligt barnkonventionen har enskilda och organisationer rätt att inrätta och driva utbildningsinstitutioner. Det krävs dock att principer om mänskliga rättigheter respekteras och att undervisningen vid institutionen står i överensstämmelse med vissa miniminormer.

Av detta följer att det som bedöms som barnets bästa ska beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ. Vidare ska barnet tillförsäkras rätten att fritt uttrycka sina egna åsikter, och dessa åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. I relation till skolväsendet har barnrättsperspektivets likabehandlingsdimension

betonats, det vill säga att alla elever och barn har samma rätt till en likvärdig utbildning.

I samband med att betänkandet Nya regler för skolor med konfessionell inriktning skickades på remiss ställde sig Jönköpings kommun i sitt yttrande positiv till ett etableringsstopp.

Utbildning inom skolväsendet är ett offentligt åtagande. Därmed finansieras alla skolor, såväl kommunala skolor som skolor med enskild huvudman, av offentliga medel. Inom stora delar av skolväsendet råder också skolplikt, dvs att barn måste gå i skolan och delta i den verksamhet som anordnas där. Det är därför av yttersta vikt att barns rätt måste få stå i första rummet.

I promemorian konstateras att det förekommer allvarliga brister i skolor med konfessionell inriktning.

En del av dessa brister har bedömts som allvarliga. Som exempel kan ur Skolinspektionens årsrapport 2021 nämnas att ämnesinnehåll har reducerats, till exempel när det gäller idrott och biologi. Det förekommer också att huvudmän inte har säkrat undervisning i sex och samlevnad. Det finns vidare ett antal fall där pojkar och flickor inte fått en likvärdig utbildning eller inte har bemötts på ett jämställt sätt eller har undervisats åtskilt. Vissa brister när det gäller att följa skolans värdegrund har också konstaterats. Det har också förekommit att undervisning inte utgått från vetenskaplig grund utan från konfessionella värden. Skolinspektionen konstaterar i årsrapporten att när konfessionella inslag förekommer i undervisningen riskerar elevers rätt till negativ religionsfrihet att äventyras. Det rör sig om undervisning i biologi, engelska, musik, idrott och hälsa och skolans val. Brister kopplade till skolans demokratiuppdrag, jämställdhet, likvärdig utbildning samt till kravet på saklighet och allsidighet är allvarliga.

Vidare konstateras att konfessionella skolor kan förstärka segregation och försvåra integration. Skolans demokratiuppdrag, jämställdhet, rätten till likvärdig utbildning samt kravet på saklighet och allsidighet utgör grunden för det svenska skolväsendet.

Jönköpings kommun anser att det är viktigt att skolsegregation motverkas och att arbetet för en jämlik skola behöver stärkas. I promemorian bedöms att konfessionella skolor riskerar att bidra till ökad skolsegregation eller till att motverka integration genom att elevsammansättningen riskerar att få en etnisk eller religiös homogenitet. Detta riskerar att öka segregationen i samhället.

Vidare nämns också i promemorian att det förekommer kopplingar mellan våldsbejakande extremistmiljöer och fristående skolverksamheter. Av Säkerhetspolisens arbete och rapporter från bl.a. Försvårshögskolan framgår att det förekommit kopplingar mellan fristående skolverksamheter och den våldsbejakande islamistiska miljön. Det har dels handlat om individer i skolledningen och dessa ledningars närmaste krets, dels anställda med direktkontakt med barn och elever. I sin årsbok för 2020 gör Säkerhetspolisen bedömningen att ett flertal utbildningsverksamheter med kopplingar till denna miljö har haft ett långsiktigt mål att segregera, rekrytera och radikaliserat barn och unga. Skolinspektionen och domstolar har ansett att barn i skolverksamheten

riskerar att utsättas för bl.a. radikaliserings och rekrytering till en miljö som accepterar våld eller brottslighet som metod för politisk förändring.

Jönköpings kommun delar uppfattningen att ytterligare problem måste förebyggas och att det är svårt att på ett heltäckande sätt överblicka vilka skolor som har brister som kan hänga samman med konfessionella inslag. Vidare konstaterats i promemorian, har detta att göra med att fler skolor än de fristående skolorna som uppgivit att de har en konfessionell inriktning ändå har konfessionella inslag i utbildningen. Heltäckande uppgifter om antalet barn och elever inskrivna i fristående skolor och fritidshem med konfessionell inriktning saknas. Den ökande skolsegregationen samt brister i vissa skolor med konfessionella inslag rörande bl.a. kravet på saklighet och allsidighet, jämställdhet, och i vissa fall kopplingar till extremism och antidemokratisk verksamhet är allvarliga företeelser i skolan, som riskerar att medföra negativa konsekvenser för samhället som helhet.

Utifrån vad som har anförts ovan vidhåller Jönköpings kommun sin uppfattning att det är positivt med ett etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning.

JÖNKÖPINGS KOMMUN

Ann-Marie Nilsson
Kommunstyrelsens ordförande

Johan Fritz
Stadsdirektör